

Súd: Krajský súd Trnava
Spisová značka: 23CoP/35/2023
Identifikačné číslo súdneho spisu: 2121205419
Dátum vydania rozhodnutia: 19. 07. 2023
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Janka Benkovičová
ECLI: ECLI:SK:KSTT:2023:2121205419.1

Uznesenie

Krajský súd v Trnave, v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Janky Benkovičovej a sudcov JUDr. Ľubice Bundzelovej a Mgr. Matúša Staríčka, vo veci navrhovateľa: A. B., nar. XX.XX.XXXX, s trvalým pobytom XX C. D. A., E., F. A., G. H., štátny občan Írskej republiky, zastúpený: C&T Advokáti s.r.o., so sídlom Fedinova 3b, Bratislava, IČO: 51 284 961, proti odporkyni/matke: I. J. K., nar. XX.XX.XXXX, bytom L. XXX/X, J., štátna občianka Slovenskej republiky, zastúpená: JUDr. Andrej Gara, advokát so sídlom Štefánikova 14, Bratislava, a žene, ktorej materstvo má byť určené: M. N. K., nar. XX.XX.XXXX, bytom K. XX/XX, O. XX, O., P., štátna občianka Ukrajiny, zastúpená: Mgr. Ivana Majerníková LL.M., advokátka so sídlom L. Novomestského 245, Pezinok, o určenie materstva k maloletému dieťaťu: Q. B., nar. XX.XX.XXXX, bytom XX C. D. A., E., F. A., Írska republika, t. č. bytom u otca, zastúpený kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Trnava, o odvolaní odporkyne proti rozsudku Okresného súdu Trnava č. k. 27Pc/20/2021 – 250 zo dňa 23.11.2022, takto

rozhodol:

Rozsudok okresného súdu **z r u š u j e** a vec sa **v r a c i a** okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

odôvodnenie:

1. Okresný súd Trnava, ako súd prvej inštancie, odvolaním napadnutým rozsudkom určil, že M. N. K., rodená K., nar. XX.XX.XXXX v O., Ukrajina, občianka Ukrajiny, je matkou maloletého Q. B., nar. XX.XX.XXXX, r. č. XXXXXX/XXXX (výrok I.). Štátu nepriznal náhradu trov konania (výrok II.), ďalej o trovách konania rozhodol tak, žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov konania (výrok III.).

2. V odôvodnení svojho rozhodnutia súd prvej inštancie uviedol, že navrhovateľ (ďalej len „otec“) sa návrhom doručený súdu prvej inštancie dňa 17.09.2021 domáhal určenia materstva k maloletému dieťaťu. Otec je občan Írskej republiky a odporkyňa (ďalej len „matriková matka“) je občiankou Slovenskej republiky. Matriková matka s otcom uzavreli dňa 22.07.2017 manželstvo v R., pričom do Írska sa presťahovala približne v roku 2016. Matrikovej matke bola zistená neplodnosť s nemožnosťou darcovstva materského vajíčka a z tohto dôvodu u nej nebolo možné postúpiť umelé oplodnenie. Následne sa spoločne rozhodli pre náhradné materstvo, dostupné a legálne na území Ukrajiny. Prostredníctvom centra pre ľudskú reprodukciu spoločnosťou S. E., K. K. K. L. X/X, O., P., im bola sprostredkovaná náhradná (surogátna) matka M. N. K., ktorá má v konaní postavenie ženy, ktorej materstvo má byť určené (ďalej len „účastníčka“). Dňa 18.05.2018 uzavreli účastníci konania Zmluvu o náhradnom rodičovstve (ďalej len „zmluva“) na území Ukrajiny v zmysle ukrajinského právneho poriadku. Vzhľadom na neplodnosť matrikovej matky bolo materské vajíčko zabezpečené prostredníctvom anonymnej ženy a vynosenie dieťaťa zabezpečené účastníčkou, pričom spermie poskytol otec, ktorého otcovstvo k maloletému vyplýva jednoznačne z testu DNA otca a maloletého na objednávku S. E., s pravdepodobnosťou otcovstva na úrovni 99,99%. Zo spojenia biologického materiálu otca a anonymnej ženy bol splodený maloletý, ktorý nedisponuje žiadnym biologickým (DNA) materiálom z matrikovej matky. Dňa 10.02.2019 v C. O. na Ukrajine porodila účastníčka maloletého, uvedené potvrdila v čestnom vyhlásení náhradnej matky na strane 3 bod 3.. Následne v zmysle zmluvy účastníčka

postúpila na otca a matrikovú matku rodičovské práva a povinnosti. Maloletému bol vydaný ukrajinský rodný list, v ktorom bol ako otec zapísaný A. B. a ako matka I. J. K.. Maloletý žil na území Slovenskej republiky od 17.03.2019 do 01.07.2019, v tomto období mu bol vydaný aj slovenský rodný list a slovenský pas. Od 01.07.2019 žil maloletý s otcom a matrikovou matkou na území Írskej republiky. Dňa 19.05.2020 vycestovala matriková matka po udelení súhlasu otca s maloletým na územie Slovenskej republiky, kde mala zotrvať s maloletým najdlhšie jeden mesiac, uvedené však nedodrжала a dňa 31.07.2020 otec pre neoprávnené zadržanie maloletého na území Slovenskej republiky inicioval konanie o návrat maloletého do krajiny obvyklého pobytu, t. j. do Írskej republiky. Rozhodnutím Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 3P/47/2020 zo dňa 16.11.2020 súd nariadil návrat maloletého do krajiny jeho obvyklého pobytu, do Írskej republiky. Voči rozhodnutiu podala matriková matka odvolanie, vec nebola v čase podania návrhu otca právoplatne skončená. Na Okresnom súde Trnava sa pod sp. zn. 30P/14/2020 vedie konanie o rozvod a v rámci úpravy rodičovských práv, matriková matka žiada aj výlučnú starostlivosť o maloletého. Matriková matka bránila otcovi viac ako pol roka v osobnom styku s maloletým. Otec akceptuje a rešpektuje skutočnosť, že z morálneho a faktického hľadiska je matkou maloletého, avšak svoje aktuálne postavenie de iure matky zneužíva na boj voči otcovi, ktorý je nútený brániť svoje práva a práva maloletého. V zmysle slovenskej právnej úpravy je však nepochybné a jednoznačné, že matkou dieťaťa je žena, ktorá dieťa porodila, čo je v tomto prípade účastníčka.

3. Súd prvej inštancie vec právne posúdil podľa § 1, § 37, § 23 ods. 1, 2, 3, § 40 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších procesov (ďalej len „ZMPSaP“) a aplikoval právny poriadok Írskej republiky upravujúci určenie materstva v zmysle, ktorého „materstvo sa v Írsku určuje pravidlom obyčajového práva, podľa ktorého je matkou žena, ktorá dieťa porodila a tá je považovaná za matku dieťaťa“. Z vykonaného dokazovania mal súd prvej inštancie za preukázané, že otec a matriková matka uzavreli v roku 2017 manželstvo, pričom od 19.05.2020 nežijú v spoločnej domácnosti. Maloletý sa narodil na Ukrajine, počatím pri použití metódy asistovanej reprodukcie s použitím spermií otca a materského vajíčka od anonymnej darykyne. Účastníci konania uzavreli v zmysle ukrajinského právneho poriadku zmluvu, v zmysle ktorej bol maloletý vynosený náhradnou matkou. Za nesporné považoval skutočnosť, že účastníčka je žena, ktorá dieťa porodila. Otec s matrikovou matkou boli zapísaní do rodného listu maloletého ako rodičia v zmysle čl. 123 ods. 2 zákona o rodine Ukrajiny, ktorý upravuje určenie pôvodu dieťaťa. Matriková matka dňa 14.06.2020 podala návrh na rozvod manželstva a v Írsku podala dňa 29.07.2021 návrh na zverenie dieťaťa do svojej výlučnej osobnej starostlivosti. Matriková matka neumožňovala otcovi kontakt s maloletým po dlhší čas a súčasne nerešpektovala rozhodnutie súdu o návrate maloletého do miesta obvyklého pobytu. Otec dňa 01.12.2021 vzal maloletého v zmysle právoplatného rozhodnutia súdu späť do Írska, kedy po návrate do krajiny obvyklého pobytu bránil matrikovej matke v kontakte s maloletým. Súd prvej inštancie dospel k záveru, že v záujme maloletého je aby vyrastal v pokojnom prostredí, bez konfliktov a je len na rozhodnutí ženy, ktorá dieťa porodila, v akom rozsahu bude uplatňovať svoje rodičovské práva a plniť povinnosti voči maloletému.

4. O trovách konania rozhodol podľa § 52 CMP.

5. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podala matriková matka v zákonnej lehote odvolanie a žiadala, aby odvolací súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil prvoinštančnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Namietala, že súd prvej inštancie nevy počul ju ani účastníčku, pojednával a rozhodol v jej neprítomnosti. Poukázala na návrh pripravovanej novely o asistovanej reprodukcii, ktorý je tesne pred schválením írskkej vlády, ako aj na informáciu, že írské súdy odročujú pojednávania, ktoré sa týkajú detí narodených prostredníctvom surogátneho materstva. Dôvodila tiež, že v zmysle právnej úpravy platnej v Írsku, ak ako matka maloletého bude určená účastníčka, uplatní sa prvá domnienka otcovstva (L. XX R. K. L. F. D. XXXXX), teda v tomto prípade, ak je náhradná matka vydatá alebo bola vydatá v čase počatia, jej manžel sa bude považovať za otca dieťaťa. Konanie súdu prvej inštancie nie je možné považovať za rozhodnutie v najlepšom záujme maloletého a to aj z toho dôvodu, že účastníčka nemá záujem vykonávať rodičovské práva k maloletému a nikdy ich reálne nevykonávala. Súd prvej inštancie vyslovil právny názor, ktorý je v priamom rozpore s právom Európskej únie, keď z dôvodu rodičovského konfliktu odstránil matrikovú matku, aby podľa jeho slov údajne maloleté dieťa netrpelo, pričom ESLP sa konštantne vyjadruje v smere podpory rodiny a rodinných väzieb. Nesprávne právne posúdenie veci pripisovala aj tomu, že maloletý má v ukrajinskom rodnom liste, ako aj v slovenskom rodnom liste v kolónke rodičov zapísaných ako matku - I. J. K. a ako otca - A. N. B.. Podľa ukrajinského zákona o rodine z roku 2002, No21-22, ct. 135, c.1. 123 o pôvode dieťaťa narodeného pri použití metódy asistovanej

reprodukcie sú rodičmi maloletého matriková matka s otcom, preto malo byť aplikované ustanovenie § 23 ods. 4 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, v zmysle ktorého „na platnosť uznania rodičovstva postačí, ak sa stane podľa práva štátu, v ktorom k uznaniu došlo“. Postup otca a napádaný rozsudok súdu prvej inštancie je nemorálny a v priamom rozpore so zmluvou, ktorou sú účastníci konania viazaní.

6. Účastníčka vo vyjadrení k odvolaniu matrikovej matky navrhla odvolaním napadnutý rozsudok ako vecne správny potvrdiť. Uviedla, že všetky skutočnosti, ktoré uviedla v konaní boli v predmetnom konaní nesporné a nenamietala ich ani matriková matka. Na základe zmluvy vynosila a porodila maloletého. Matriková matka tvrdí a preukazuje nutnosť aplikácie ukrajinského práva, avšak nemôže zároveň tvrdiť nedostatočné zisťovanie obsahu írskoho práva súdom. Taktiež žiadnym spôsobom nepreukázala, že k zmene írskoho práva aj reálne došlo.

7. Otec vo vyjadrení k odvolaniu matrikovej matky navrhol rozsudok napadnutý odvolaním potvrdiť ako vecne správny. Uviedol, že CMP a ani CSP nepredpokladajú v konaní o určenia materstva nutnosť výsluchu skutočnej matky (ženy, ktorá dieťa porodila). Vyšetrovací princíp sa uplatní iba vtedy, ak je o nejakej otázke dôvodná pochybnosť, pričom otázka o tom, či účastníčka vynosila a následne maloletého porodila nebola sporná. Matriková matka neoprávnene zadržala maloletého na území cudzieho štátu a počas tohto zadržovania odopierala styk otca s maloletým. O totožnosti biologickej matky nemôže byť pochyb, keďže jej údaje sú súčasťou viacerých dôkazov, ktoré boli osvedčené. Akceptácia materstva vzniknutého na základe zmluvy je v príkrom rozpore s platným poriadkom Slovenskej republiky v takej miere, že ide o výhradu verejného poriadku. Slovenský právny poriadok totiž práve cestou zákona o rodine považuje surrogátne materstvo a s tým spojené dohody za vyslovene nelegálne a neplatné. Matriková matka pred írskym súdom uznala, že nie je rodičom maloletého podľa írskoho práva, t. j. nie je maloletého matkou de iure, pretože požiadala írsky súd o svoje ustanovenie ako opatrovníka-inej osoby ako rodiča maloletého v zmysle § 6 zákona o opatrovníctve maloletých z roku 1964. Matriková matka začala svoje oprávnenia v zmysle írskoho rozsudku po odovzdaní slovenského pasu maloletého (na zabránenie opätovného únosu maloletého) aj vykonávať. Tvrdenie o tom, že írsky súd mala dňa 13.12.2022 schváliť „všetky návrhy týkajúce sa asistovanej reprodukcie obsiahnuté v A. T. H. L. R. U. F. L. I. K.“ je celkom irelevantné, pričom k žiadnej zmene postavenia matrikovej matky nedošlo. Otec vždy dodržiaval možnosť styku matrikovej matky s maloletým, pretože napriek všetkému ju považuje stále za morálnu a de facto matku maloletého.

8. Matriková matka vo vyjadrení k vyjadreniu otca uviedla, že jeho tvrdenia považuje za účelové. Dôvodila, že kontaktu otca s maloletým nikdy nebránila, stretnutia s maloletým realizovali za jej prítomnosti z dôvodu opakovaných úrazov maloletého, ktoré sa mu stali takmer vždy keď bol s otcom sám. Otec nemá žiaden relevantný dôvod, ktorým by racionálne, ako aj právne vysvetlil dôvod, pre ktorý žiada, aby len de iure bola ako matka maloletého zapísaná v rodnom liste účastníčka, ktorá s ním nie je spätá či už biologicky, alebo citovo. Je nedôvodné, aby došlo k čisto formálnej zmene v osobe matky na rodnom liste maloletého predovšetkým z dôvodu, že ako sám otec uvádza, že ju považuje za morálnu a de facto matku maloletého.

9. Krajský súd v Trnave ako súd odvolací (§ 34 CSP), preskúmal rozhodnutie súdu prvej inštancie v rozsahu vyplývajúcom z ustanovení § 65 a § 66 CMP a bez nariadenia pojednávania § 385 ods. 1 CSP a contrario a rozsudok okresného súdu podľa ust. § 389 ods. 1 písm. b), c) CSP zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie podľa § 391 ods. 1 CSP.

10. Po oboznámení sa s obsahom spisu a s odvolaním napadnutým rozsudkom, dospel odvolací súd k záveru, že prvoinštančný súd aplikoval nesprávne právne normy na prejednávajúcu vec, a preto sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia veci. Taktiež došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, z ktorého dôvodu je odvolanie matky čiastočne dôvodné.

11. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav (uznesenie Najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo 222/2009 zo dňa 26. februára 2010).

12. Nesprávnym právnym posúdením sa rozumie subsumovanie skutkového stavu pod normu hmotného práva alebo procesného práva, ktorá v hypotéze nemá také predpoklady, aké vyplývajú zo zisteného

skutkového stavu. Nesprávne právne posúdenie veci konkrétne spočíva v tom, že súd použil nesprávnu právnu normu, alebo síce aplikoval správnu právnu normu, ale ju nesprávne interpretoval, a napokon právnu normu síce správne vyložil, ale na zistený skutkový stav ju nesprávne aplikoval (rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 MCdo 4/2009).

13. K odvolaciemu dôvodu, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces [§ 365 ods. 1 písm. b) CSP] odvolací súd uvádza, že podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrovanou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

14. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a marenie možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj napr. R 129/1999, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012, 5 Cdo 90/2017, 3 Cdo 186/2017). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

15. Ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, že sa musia zaoberať najdôležitejšími argumentmi vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre ich prijatie alebo odmietnutie, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces. Rovnako, podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu SR, riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné. Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné relevantné dôvody na ktorých svoje rozhodnutie založil a tieto sa musia týkať tak skutkovej ako i právnej stránky rozhodnutia. Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný a súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe nich dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé.

16. Práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu Najvyšší súd SR už vo svojich rozhodnutiach zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces, a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktoré sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných opravných prostriedkov.

17. Nepreskúmateľnosť rozhodnutia pre nedostatok jeho riadneho odôvodnenia je takým nesprávnym procesným postupom, ktorý je spôsobilý znemožniť účastníkovi konania, aby uplatňovala svoje procesné práva v takej miere, že to má za následok porušenie práva na spravodlivý proces, ale zakladá aj procesnú vadu konania.

18. Podľa § 62 ods. 1 CMP, odvolanie možno odôvodniť aj tým, že súd prvej inštancie nesprávne, alebo neúplne zistil skutočný stav veci.

19. Podľa § 63 CMP, v odvolacom konaní možno uvádzať nové skutkové tvrdenia a predkladať nové dôkazné návrhy.

20. Podľa § 66 CMP, odvolací súd nie je odvolacími dôvodmi viazaný.

21. Podľa § 35 CMP, súd je povinný zistiť skutočný stav veci.

22. Podľa § 36 CMP, súd je povinný vykonať aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci, ak je to potrebné na zistenie skutočného stavu veci.

23. Podľa § 23 ods. 1 ZMPSaP, určenie (zistenie alebo zapretie) rodičovstva sa spravuje právnym poriadkom štátu, ktorého príslušnosť nadobudlo dieťa narodením.

24. Podľa § 33 ods. 1 ZMPSaP, ak je niekto v rozhodujúcom čase slovenským štátnym občanom a ak ho za svojho príslušníka považuje aj iný štát, je rozhodujúce štátne občianstvo slovenské.

25. Podľa čl. 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „EDLP“), právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života: Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydli a korešpondencie (ods. 1). Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných (ods. 2).

26. Odvolací súd dodáva, že mimosporové konania sú ovládané vyhľadávacím princípom (tzv. materiálne konania), na čo nová právna úprava (CMP) reagovala ustanoveniami, ktoré poskytujú súdom dostatočný priestor na to, aby zistili stav veci. Súd preto „musí“ iniciatívne zasahovať do konania, najmä do dokazovania, čím na seba preberá významnú mieru dôkaznej iniciatívy. Keďže jedným z najdôležitejších princípov mimosporového konania je princíp ochrany verejného záujmu (čl. 1 CMP), súdy uplatňujú aj iné metódy konania než v sporovom konaní (napr. súd môže konať z úradnej povinnosti, uplatňuje sa v širšej miere vyšetrovací princíp, princíp oficiality, princíp materiálnej pravdy a pod.). Proces dokazovania ovláda vyšetrovacia zásada a súd je oprávnený vykonať aj dôkazy, ktoré nenavrhli účastníci konania (sleduje sa tým potreba zistenia „skutočného“ stavu veci, ktorý bude určujúcim pre vydanie rozhodnutia). Na postup vykonávania dôkazov sa subsidiárne aplikuje CSP.

27. Civilný mimosporový poriadok má vo svojich zásadách (článok 2 ods. 1) uvedené, že každé ustanovenie tohto zákona je potrebné vykladať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, verejným poriadkom, princípmi, na ktorých spočíva tento zákon, s medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky, ktoré majú prednosť pred zákonom, judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie, a to s trvalým zreteľom na hodnoty, ktoré sú nimi vyjadrené a chránené.

28. Súd je povinný na účely zistenia skutočného stavu veci vykonať všetky potrebné dôkazy, aj keď ich účastníci konania nenavrhli. Súdna prax opakovane dospela k záveru, že súd sa v rámci zisťovania skutočného stavu veci nemá uspokojiť len s dôkazom vo forme tvrdení účastníkov, ale má vykonať aj iné dôkazy a zisťovať širšie okolnosti, aby sa materiálnej pravde priblížil čo najviac. Zo záverov rozhodovania Ústavného súdu SR vyplýva, že všeobecný súd je povinný a oprávnený v nesporných konaniach vykonávať dôkazy nielen v rozsahu svojej kompetencie, ale aj v rozsahu ústavnej zodpovednosti za zistenie skutkového stavu, ktoré nemôže závisieť od vôle účastníkov konania.

29. Súd prvej inštancie však nepostupoval podľa ustanovení CMP, nedostatočne zistil skutočný stav veci a v dôsledku zistenia záujmu maloletého dieťaťa a jeho práva na súkromný život podľa čl. 8 EDLP nezistil rozhodné skutočnosti a to najmä vylúčením matkovej matky, účastníčky, oboznámením sa so všetkými spisovými týkajúcimi sa maloletého, neskúmal doterajší život maloletého, akým spôsobom žil maloletý, ani citové väzby medzi maloletým a matrikovou matkou, ako aj dĺžku starostlivosti matrikovou

matkou o maloletého, v akom rozsahu účastníci konania vykonávali a vykonávajú rodičovské práva a povinnosti, či a v akom rozsahu účastníčka bude vykonávať rodičovské práva a povinnosti, teda nezisťoval riadne najlepší záujem maloletého dieťaťa. V slovenskom právnom poriadku požíva dieťa práva a právnu ochranu danú medzinárodnými dokumentmi, Ústavou Slovenskej republiky a aj celým právnym poriadkom Slovenskej republiky a to bez ohľadu na to, či bolo počaté, resp. vzniklo a narodilo sa akokoľvek.

30. Ústavný súd Českej republiky v náleze č.k. I. ÚS 3226/16 z 29.06.2017 konštatoval, že „je potrebné pripomenúť, že ani prípadný rozpor s verejným poriadkom a normy medzinárodného práva súkromného vo všeobecnosti nie je možné použiť ako argument pre porušenie základných práv účastníkov konania a ignorovanie najlepšieho záujmu dieťaťa, ako zdôrazňuje judikatúra ESLP.“

31. ESLP v súvislosti s článkom 8 EDLP opakovane konštatoval, že k porušeniu čl. 8 EDLP môže dôjsť nielen pri porušení povinnosti štátu zdržať sa neoprávnených zásahov do sféry jednotlivca, ale tiež pri nedostatočne aktívnom vytváraní podmienok pre realizáciu práv jednotlivca.

32. Vzhľadom na taký hlboký zásah do súkromného života maloletého, s ktorým sú spojené nielen právne následky v oblasti rodinného práva, ale aj práva v iných právnych oblastiach nielen súkromného práva, napríklad v oblasti dedičského práva, ale aj v oblasti verejného práva, či štátne občianstvo maloletého, putatívna matka (v konaní účastníčka) musí v konaní tvrdiť a podložiť svoje tvrdenia dôkazmi, že v konkrétny deň porodila konkrétne dieťa. Vzhľadom na uvedenú skutočnosť, že materstvo vzniká výlučne pôrodom dieťaťa, bude táto žena v konaní preukazovať, že porodila dieťa, ku ktorému sa materstvo určuje.

33. Právomoc súdov na rozhodovanie o návrhoch na určenie rodičovstva s cudzím prvkom sa spravuje zákonom o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. Súdom príslušným na rozhodovanie je v zmysle § 14 CSP všeobecný súd matrikovej matky, t.j. Okresný súd Trnava. Rozhodné právo sa určuje podľa § 23 ZMPSaP. Súd prvej inštancie ustálil v napadnutom rozsudku, že obvyklý pobyt maloletého je v Írsku. Ak už súd prvej inštancie mienil aplikovať § 23 ods. 2 ZMPSaP a právny poriadok Írskej republiky, mal riadne preskúmať obvyklý pobyt maloletého. Obvyklý pobyt dieťaťa je pritom určovaný na základe súhrnu osobitných skutkových okolností každého jednotlivého prípadu a okrem fyzickej prítomnosti dieťaťa musia byť zohľadnené ďalšie faktory, z ktorých možno vyvodit', že táto prítomnosť nemá dočasný alebo príležitostný charakter a že pobyt dieťaťa odzrkadľuje istú mieru začlenenia do sociálneho a rodinného prostredia. Do úvahy treba vziať najmä trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu na území štátu a presťahovanie rodiny do tohto štátu, štátnu príslušnosť dieťaťa, miesto a podmienky školskej alebo predškolskej dochádzky, jazykové znalosti, rodinné, sociálne väzby dieťaťa, úmysel rodičov usadiť sa s dieťaťom v inom štáte prejavovaný určitými hmatateľnými krokmi (akým je napr. kúpa, nájom nehnuteľnosti). Pokiaľ ide o dieťa v nízkom veku, treba zohľadniť rodinné prostredie určené referenčnou osobou alebo osobami, s ktorými dieťa žije, ktoré ho skutočne opatrujú a starajú sa oň.

34. Kolízna norma pre určovanie rodičovstva odkazuje na lex patriae dieťaťa. Okamih s ohľadom, na ktorý sa bude štátna príslušnosť skúmať, je stanovený čas narodenia dieťaťa. Odvolací súd má za to, že v čase narodenia mala matriková matka štátne občianstvo slovenské a otec štátne občianstvo írske. Maloletý narodením nadobudol tak, ako slovenské štátne občianstvo (§ 5 ods. 1 písm. a) zákona č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve), ale aj štátne občianstvo írske (N. I.. K. X (X) I. M. D. F. D.). V prípade, že dieťa narodením nadobudne viacero štátnych občianstiev bude sa postupovať podľa § 33 ZMPSaP a aplikuje sa slovenský právny poriadok.

35. K odvolacej námietke matrikovej matky, že v rodnom liste má maloletý zapísanú matrikovú matku a otca ako rodičov, v súvislosti s ktorým sa mal použiť 23 ods. 4 ZMPSaP a aplikovať ukrajinský právny poriadok, odvolací súd považuje za potrebné uviesť, že zápisom rodičov maloletého do osobitnej matriky na základe zahraničných verejných listín nedošlo k uznaniu existencie statusového pomeru medzi rodičom a dieťaťom v tom zmysle, že je s účinkami res iudicata vyriešená otázka, že táto osoba je právnym rodičom slovenského štátneho príslušníka. Zápis určitej osoby do osobitnej matriky a vydanie slovenského rodného listu nepredstavuje pre slovenské súdy záväzne vyriešenie otázky, či určitá osoba je rodičom určitého dieťaťa, pretože samotný zápis nemá právotvorné účinky. Odvolací súd dodáva, že nakoľko rodičia maloletého zapísaní v rodnom liste nemajú ukrajinské štátne občianstvo

a ani narodením na Ukrajine ukrajinské štátne občianstvo nezískal, nemožno aplikovať v zmysle zákona o medzinárodnom súkromnom a procesnom ani ukrajinský právny poriadok.

36. K ďalšej odvolacej námietke matrikovej matky, v ktorej poukázala na pripravovanú novelu írskej vlády o asistovanej reprodukcii, z dôvodu ktorej sa súdneho konania týkajúce sa náhradného materstva v Írskej republike prerušujú, odvolací súd uvádza, že pre slovenské súdy je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia v zmysle § 217 ods. 1 CSP. V danej súvislosti je preto táto odvolacia námietka matrikovej matky irelevantná.

37. Matriková matka v odvolaní namietala, že pokiaľ je náhradná matka vydatá alebo bola vydatá v čase počatia, jej manžel sa bude považovať za otca dieťaťa. S týmto odvolací súd nesúhlasí. Rozhodnutie o určení materstva má účinky ex tunc, teda od momentu narodenia maloletého. Matka dieťaťa sa nestane od momentu právoplatnosti súdneho rozhodnutia, ale je ním od počatia, resp. od narodenia dieťaťa. Otcovstvo maloletého by nebolo nutné určovať, nakoľko matrikový otec je aj biologickým otcom maloletého, táto skutočnosť riadne vyplýva z obsahu spisu (č. I. 12), z výsledkov testov DNA, v ktorých je uvedená pravdepodobnosť otcovstva k maloletému na 99,99%.

38. Pretože súd prvej inštancie v súvislosti rozhodovaním o určení materstva k maloletému dieťaťu náležite nezistil skutočný stav veci (§ 35 CMP), nevykonal dôkazy potrebné na zistenie skutočného stavu veci (§ 36 CMP) a navyše jeho rozhodnutie je z dôvodu nedostatočného odôvodnenia nepreskúmateľné a tiež sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia veci, odvolaciemu súdu neostávala iná možnosť, ako napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 389 ods.1 písm. b) a c) CSP zrušiť a vec podľa § 391 ods. 1 CSP vrátiť v danom rozsahu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

39. Úlohou prvoinštančného súdu bude náležite zistiť skutočný stav veci v zmysle čl. 6 a § 35 CMP, teda preskúmať štátne občianstvo maloletého a v zmysle uvedeného aplikovať správnu právnu normu, vychádzať zo skutočností o pôrode, z lekárskeho záznamu o tehotenstve a pôrode. Tiež je potrebné dôkladne skúmať a prihliadnuť na záujem maloletého dieťaťa, k čomu je potrebné doplniť dokazovanie vykonaním výsluchu matrikovej matky a účastníčky, oboznámením sa so všetkými spismi týkajúcimi sa maloletého, skúmať doterajší život maloletého, spôsob života maloletého, citové väzby medzi maloletým a matrikovou matkou, dĺžku starostlivosti matrikovou matkou o maloletého, v akom rozsahu účastníci konania vykonávali a vykonávajú rodičovské práva a povinnosti.

40. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, je súd prvej inštancie viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (§ 391 ods. 2 CSP).

41. Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom Krajského súdu v Trnave, ako súdu odvolacieho, pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak

- a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,
- c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
- e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo
- f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 CSP).

Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 CSP).

Dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) CSP (§ 421 ods. 2 CSP).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP nie je prípustné, ak

- a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b) (§ 422 ods. 1 CSP).

Na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 ods. 2 CSP).

Dovolanie nie je prípustné proti rozsudku, ktorým sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že nie je a proti uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania (§ 76 CMP).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 CSP).

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 ods. 2 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania (t.j. ktorému súdu je určené, kto ho robí, ktorej veci sa týka, čo sa ním sleduje a podpis) uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

Povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je

- a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 CSP).